

Mensenrechteneducatie begrijpen

Wat is mensenrechteneducatie?

"... educatieve programma's en activiteiten die zich richten op de promotie van een gelijke menselijke waardigheid voor eenieder, samen met andere programma's zoals het promoten van intercultureel leren en participatie en het aanmoedigen van minderheden om voor zichzelf op te komen."

Officiële definitie van mensenrechteneducatie voor het Jongerenprogramma van de Raad van Europa

Een lange termijn doelstelling

Er bestaan veel definities en er zijn een aantal verschillende benaderingen, maar mensenrechteneducatie kan het best omschreven worden door aan te geven wat het wil bereiken. Het doel op lange termijn is om een cultuur te scheppen waarin mensenrechten worden begrepen, verdedigd en eerbiedigd. Van ieder die met andere mensen werkt kan dus worden gezegd dat hij of zij met mensenrechteneducatie bezig is, zolang deze persoon dit doel in gedachten heeft en ook stappen zet om dit in de praktijk te brengen, ongeacht hoe het wordt aangepakt.

Er kunnen lichtjes afwijkende visies bestaan over hoe men dit doel het best bereikt, maar zo hoort het ook. Geen twee individuen, groepen van individuen of culturen hebben identieke behoeften en er bestaat niet één methode die voor iedereen geschikt is. Om maar te zeggen dat doeltreffende mensenrechteneducatie zich bovenal op het leerproces moet toespitsen: ze moet uitgaan van de behoeften, voorkeuren, capaciteiten en wensen van de groep binnen een maatschappij.

Een educatieve benadering die gericht is op de lerende erkent de waarde van persoonlijke actie en persoonlijke verandering. Zij neemt ook de sociale context in aanmerking waarin de doelgroep zich bevindt. Dit betekent niet dat de begeleiders geïsoleerd moeten werken of dat zij niet zouden kunnen leren van anderen die zich in andere situaties bevinden. Wat vormingswerkers rond mensenrechteneducatie wereldwijd bindt, is een gemeenschappelijke onderneming: de wil om een wereld te promoten waarin mensenrechten naar waarde worden geschat en gerespecteerd. Er zijn algemene richtlijnen, uitgeteste methodes, educatief materiaal en veel mensen die op het terrein werken. Al deze zaken kunnen ons helpen om dit gemeenschappelijke doel dichterbij te brengen. Ook deze handleiding is bedoeld als bijdrage hiertoe.

? Wat versta jij onder mensenrechteneducatie?

Een analyse maken

Het bredere kader is belangrijk, maar voor praktische doeleinden hebben we soms behoefte aan een concretere voorstelling van onze doelstellingen. Het kan ons helpen om deze om te zetten in meer specifieke doelstellingen: kijken naar de verschillende componenten van een cultuur van mensenrechten en dan nadenken over hoe wij deze elk kunnen benaderen. Een mensenrechtencultuur is trouwens niet louter een cultuur waar iedereen zijn/haar rechten kent, want kennis is niet noodzakelijk hetzelfde als respect en zonder respect zullen er altijd schendingen zijn. Een mensenrechtencultuur is een netwerk van samenhangende attitudes, overtuigingen, gedragingen, normen en regels. Deze zaken begrijpen geeft ons de kapstok waaraan we het werk ophangen dat we met groepen uitvoeren.

"Het onderwijs zal gericht zijn op de volle ontwikkeling van de menselijke persoonlijkheid en op de versterking van de eerbied voor de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden. Het zal het begrip, de verdraagzaamheid en de vriendschap onder alle naties, rassen of godsdienstige groepen bevorderen en het zal de werkzaamheden van de Verenigde Naties voor de handhaving van de vrede steunen."

Artikel 26, UVRM

“Een tocht van duizend kilometer begint altijd met een eerste stap.”

Lao-Tse

Naar een mensenrechtencultuur

De volgende punten vloeien voort uit de essentiële bouwstenen van zo'n cultuur. Ze kunnen ons voorzien van algemene doelstellingen voor mensenrechteneducatie:

- het respect voor mensenrechten en fundamentele vrijheden versterken;
- individueel zelfrespect en respect voor anderen ontwikkelen; van grote betekenis voor menselijke waardigheid;
- een houding en gedrag ontwikkelen die zullen leiden tot respect voor de rechten van anderen;
- een echte gelijkheid van man en vrouw ontwikkelen en een gelijkheid van kansen voor vrouwen in alle domeinen;
- respect, begrip en waardering voor culturele diversiteit promoten, in het bijzonder tegenover verschillende nationale, etnische, religieuze, taalkundige en andere minderheden en gemeenschappen;
- mensen aanzetten tot een actiever burgerschap;
- democratie, ontwikkeling, sociale rechtvaardigheid, samenlevingsharmonie, solidariteit en vriendschap tussen mensen en naties promoten;
- de activiteiten bevorderen van internationale instellingen die de ontwikkeling van een vredescultuur tot doel hebben, gebaseerd op universele mensenrechtenwaarden, internationaal begrip, verdraagzaamheid en geweldloosheid.

Resultaten van mensenrechteneducatie

Wat zijn de doelstellingen voor mijn groep?

We hebben een algemene doelstelling voor mensenrechteneducatie geïdentificeerd, en enkele lange termijn doelstellingen. We kunnen ook dichterbij de dagelijkse werkelijkheid komen, en nadenken over de behoeftes van afzonderlijke groepen en gemeenschappen: zo kunnen we de wereld beginnen veranderen, door de eigen omgeving aan te pakken!

De wereld is er op dit ogenblik één waarin op verschillende plaatsen mensenrechtenschendingen worden begaan. Idealiter zou het voldoende zijn om de leden van je groep respect voor andere mensen mee te geven en te hopen dat zij later niet zullen behoren tot hen die de rechten van anderen schenden. Dit is een belangrijk aspect van ons werk als vormingswerkers voor mensenrechten.

We kunnen echter ook hoger mikken: we kunnen hen proberen inspireren om zelf vormingswerkers en activisten in het klein te worden die zelf zullen bijdragen aan de verdediging van mensenrechten, ook in kwesties hen niet zelf aangaan. Dit doel is niet onbereikbaar: het betekent niet dat we van jongeren moeten verwachten dat ze hun leven wijden aan de verdediging van mensenrechten, maar enkel dat ze zich zouden bewust zijn van deze thema's, dat ze er zich om bekommeren, en dat ze in staat zijn om - waar ze dat nodig vinden - zelf actie te ondernemen om de toestand te wijzigen.

Met dit in het achterhoofd kunnen bestaande modellen van mensenrechteneducatie worden opgedeeld in drie werkerreinen:

- bewustwording en begrip van mensenrechtenthema's stimuleren, zodat mensen mensenrechtenschendingen herkennen;
- het ontwikkelen van vaardigheden en bekwaamheden die nodig zijn voor de verdediging van mensenrechten;
- het ontwikkelen van attitudes van respect voor mensenrechten, opdat mensen niet met opzet de rechten van anderen schenden.

? Wat zijn volgens jou de belangrijkste zorgen van de jongeren waarmee je werkt?

Kennis, vaardigheden en attitudes

Welk soort kennis hebben jonge mensen nodig om mensenrechtenkwesties beter te begrijpen? Welke vaardigheden en attitudes hebben ze nodig als verdedigers van mensenrechten?

Onderstaande opsommingen geven ons een aantal antwoorden op de vragen; het waren de doelstellingen waarop we ons steunden bij het samenstellen van deze handleiding.

Kennis en begrip

- Sleutelbegrippen zoals vrijheid, gerechtigheid, menselijke waardigheid, non-discriminatie, democratie, universaliteit, rechten, verantwoordelijkheden, onderlinge afhankelijkheid en solidariteit.
- De idee dat mensenrechten een kader vormen voor het onderhandelen over en het instemmen met gedragslijnen in het gezin, de school, de gemeenschap, en in de rest van de wereld.
- De rol van mensenrechten (vroeger en in de toekomst) in het eigen leven, in het leven van de gemeenschap en in het leven van andere mensen wereldwijd;
- Het onderscheid tussen burgerlijke en politieke rechten enerzijds en sociale en economische rechten anderzijds.
- Verschillende manieren om mensenrechten in verschillende samenlevingen te observeren en te ervaren. De diverse bronnen van legitimiteit, inclusief religieuze, morele en juridische bronnen.
- Belangrijke sociale veranderingen, historische gebeurtenissen en redenen die leidden naar de erkenning van mensenrechten.
- Belangrijke internationale instrumenten die bestaan om de bescherming van mensenrechten in de praktijk te brengen, zoals de Universele Verklaring voor de Rechten van de Mens (UVRM), het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind (IVRK) en het Europese Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM).
- Lokale, nationale en internationale diensten, niet-gouvernementele organisaties en individuen die zich inzetten voor het ondersteunen en het beschermen van mensenrechten.

leren over mensenrechten

Vaardigheden

- Actief luisteren en communiceren: in staat zijn om naar verschillende standpunten te luisteren, een eigen mening te verdedigen, evenals die van anderen.
- Kritisch denken: relevante informatie vinden, bewijsmateriaal kritisch evalueren, bewust worden van misvattingen en vooroordelen, vormen van manipulatie herkennen en beslissingen nemen op basis van een doordacht oordeel.
- Kunnen samenwerken en conflicten positief benaderen.
- Kunnen deelnemen aan sociale groepen, en deze kunnen organiseren.
- Daden stellen die mensenrechten zowel lokaal als mondiaal promoten en veilig stellen.

leren voor mensenrechten

Attitudes en waarden

- Verantwoordelijkheidszin voor de eigen daden en een engagement voor persoonlijke ontwikkeling en sociale verandering.
- Nieuwsgierigheid, openheid van geest en waardering voor diversiteit.
- Inlevingsvermogen en solidariteit met anderen en een engagement om diegenen te steunen wiens mensenrechten bedreigd worden.
- Gevoel voor menselijke waardigheid, voor eigenwaarde en voor de waarde van anderen, ongeacht sociale, culturele, taalkundige of godsdienstige verschillen.
- Zin voor rechtvaardigheid, verlangen om bij te dragen aan de idealen van

leren door mensenrechten

"Het woord 'educatie' impliceert het hele proces van het sociale leven waardoor individuen en sociale groepen leren om gewetensvol te ontwikkelen binnen en ten voordele van de nationale en internationale gemeenschappen, het geheel van hun persoonlijke vaardigheden, attitudes, talenten en kennis".

UNESCO
Aanbevelingen, 1974

Een allesomvattende aanpak

In deze handleiding hebben we in een aantal opzichten gekozen voor een omvattende ('inclusieve') benadering van mensenrechteneducatie. Ten eerste hebben we geprobeerd om elk van de drie dimensies (kennis, vaardigheden en attitudes) in gelijke mate te bestrijken. Ten tweede zijn de activiteiten ontworpen voor een brede doelgroep, zowel qua leeftijd als qua type educatie (formele, niet-formele en informele educatie). Ten derde hebben we getracht om mensenrechteneducatie door participatieve en actieve methodes te verbinden met relevante lokale en mondiale thema's zoals ontwikkeling, milieu, interculturele relaties en vrede. We menen niet dat mensenrechteneducatie slechts als een aparte discipline kan worden benaderd.

Het gebruik van participatieve werkvormen staat centraal. Studies tonen aan dat groepswork in kleine groepen een groepsgeest helpt ontwikkelen en vooroordelen tussen de leden helpt verminderen. Groepswork helpt ook om ingewikkelde concepten beter te begrijpen. Hetzelfde geldt voor probleemoplossende vaardigheden. Op die manier kunnen deelnemers met oplossingen voor de dag komen die van een grotere creativiteit en meer praktische zin getuigen. Al deze uitkomsten zijn belangrijke doelstellingen van mensenrechteneducatie. Dit betekent dat we jongeren op elk moment bij het leerproces dienen te betrekken. We mogen ons niet laten misleiden door de veronderstelling dat wij, als vormingswerkers, de ultieme waarheid in pacht hebben die dan aan passieve toehoorders moet overgebracht worden. Een dergelijke benadering kan mensenrechteneducatie gemakkelijk vervallen in de ergste vorm van ideologische opvoeding. Een essentieel onderdeel van de methodologie uit deze handleiding gaat uit van de idee dat jonge mensen met een grote rijkdom aan ervaring aan een educatief proces zullen deelnemen. Daarvan dient actief te worden gebruik gemaakt om een interessante en doeltreffende ontwikkeling van educatieve activiteiten te verzekeren. Vragen, vaak zelfs conflicten dienen te worden beschouwd als fundamentele educatieve hulpmiddelen die op een positieve manier kunnen worden aangepakt.

Mensenrechteneducatie met jongeren

Het idee vat post dat aandacht moet worden besteed aan mensenrechteneducatie met/voor jongeren, niet alleen omwille van het belang voor de maatschappij, maar ook omdat jongeren dit soort activiteiten zelf waarderen en er voordeel bij hebben. Hedendaagse gemeenschappen, en in het bijzonder de jongeren, worden in toenemende mate geconfronteerd met fenomenen als sociale uitsluiting, religieuze, etnische en nationale verschillen en met de voor- en nadelen van toenemende globalisering. Mensenrechteneducatie bespreekt deze belangrijke kwesties en kan helpen om de verschillende visies, overtuigingen, attitudes en waarden in een moderne multiculturele maatschappij te begrijpen. Het helpt individuen om met dergelijke verschillen op een positieve wijze te leren omgaan.

Nog belangrijker misschien is dat jongeren om mensenrechten geven; in deze context vormen ze de belangrijkste bron voor mensenrechteneducatie. Jongeren worden tegenwoordig vaak bekritiseerd om hun vermeende apathie en desinteresse voor politiek. Een aantal studies lijkt er echter op te wijzen dat het omgekeerde waar is. Onderzoek uit 2001, in opdracht van de Europese Commissie, wijst uit dat jongeren wél deelnemen aan hun samenleving, bijvoorbeeld via jongerenorganisaties en -clubs. In de landen van de Europese Unie nemen gemiddeld 50% van de jongerendeel aan of zijn ze lid van één of andere organisatie (hoewel er grote verschillen bestaan van land tot land)¹.

Voor zover het gaat om politieke thema's wijst een studie over de houdingen van jongeren binnen de EU uit dat mensenrechtenkwesties bovenaan hun prioriteitenlijstje staan. Na werkloosheid en misdaad, willen jongeren vooral dat hun overheden werk maken van de bescherming van mensenrechten, het milieu, de strijd tegen racisme en ongelijkheden tussen man en vrouw².

"Ik hoor en ik vergeet. Ik zie en ik onthou. Ik doe en ik begrijp."

Confucius

? Ervaar jij dat jongeren niet geïnteresseerd zijn in politieke kwesties? Zo ja, waarom denk je dat dit zo is?

Ervaringen overal ter wereld tonen de energie en het engagement dat jongeren in deze thematiek zullen steken als ze gezamenlijkverantwoordelijkheid kunnen nemen voor wat zij doen en leren en als deze onderwerpen op relevante en interessante manieren worden gepresenteerd.

Het is onze taak als vormingswerkers om deze energie goed te gebruiken. Dat jongeren de thematiek in zich opnemen en ermee aan de slag gaan is reeds gebleken uit de talrijke bestaande programma's, gaande van kleinschalige individuele activiteiten op school of in jeugdgroepen, tot groots opgezette internationale programma's door onder meer de Raad van Europa.

? Welke thema's zullen waarschijnlijk de grootste interesse van jouw groep opwekken?

Formele en niet-formele educatieve contexten

Wat de meest aangewezen manier is om deelnemers bij de activiteiten te betrekken en een educatief proces op te zetten, hangt in grote mate af van de omgeving waarin de vormingswerker zich bevindt. Je vrijheid inzake inhoud, timing en vorm van de activiteit zal verschillen naargelang de formele, informele of niet-formele educatieve context. De activiteiten die in deze handleiding worden voorgesteld zijn ontworpen om flexibel gebruikt te kunnen worden in al deze contexten: in jeugdgroepen, scholen, op zomerkampen, bij informele samenkomsten, enzovoorts.

Informele educatie verwijst naar een levenslang proces, waarbij elk individu in zijn of haar eigen omgeving, door scholing en door eigen dagelijkse ervaring (familie, burens, markt, bibliotheek, massamedia, werk, ontspanning,...) attitudes, waarden, vaardigheden en kennis verwerft.

Formele educatie verwijst naar het gestructureerd onderwijs dat gaat van basisonderwijs tot universitair onderwijs, en het behelst ook programma's voor technische en professionele training.

Niet-formele educatie verwijst naar elk gepland programma van persoonlijke en sociale educatie voor jongeren met het oog op de verbetering van een waaier van vaardigheden en competenties, buiten het formele onderwijs om.

Niet-formele educatie zoals die plaatsvindt in veel jeugdorganisaties en -groepen heeft de volgende kenmerken:

- vrijwillig;
- vrij toegankelijk (idealiter);
- een georganiseerd proces met educatieve doelstellingen;
- participatief en gericht op de lerende;
- met aandacht voor het aanleren van levensvaardigheden en voorbereiding op een actief burgerschap;
- gebaseerd op ervaring en actie, uitgaande van de behoeften van de deelnemers.

Formele, niet-formele en informele educatie zijn complementair en wederzijds versterkende elementen van een levenslang leerproces. Deze handleiding is niet opgevat als een 'cursus' mensenrechteneducatie. De afzonderlijke activiteiten kunnen in heel verschillende omstandigheden worden uitgevoerd, in formele en minder formele contexten, op regelmatige of onregelmatige basis.

“Actieve en participatieve methodes zijn vooral nuttig om ervoor te zorgen dat de aangebrachte stof effectief wordt opgenomen en dat leerlingen zich ten volle kunnen ontplooiën.”

Uit de Jomtien Verklaring van 1990

“Opgevoed zijn is hetgeen overblijft wanneer al hetgeen geleerd werd vergeten is.”

B.F. Skinner

“Leren is een proces dat niet enkel naar de taak van de school of andere georganiseerde educatieve gelegenheden verwijst. Deze opvatting van leren is gebaseerd op de idee dat een aanzienlijk deel van onze belangrijke educatieve ervaringen buiten het formele educatieve systeem plaatsvinden: op het werk, in families, in verschillende organisaties en bibliotheken...”

Dr. Pasi Sahlberg in “Building Bridges for Learning – The Recognition and Value of Non-Formal Education in Youth Activity”.

“Wees nooit bang om je stem te verheffen tegen onrechtvaardigheid, leugens en hebzucht. Als mensen overal ter wereld ... dit zouden doen ... dan zou dit de wereld veranderen.”

William Faulkner

Mensenrechteneducatie als uitgangspunt voor actie

Fundamenteel bij mensenrechteneducatie is de ontwikkeling van het kritisch denken, de vaardigheid om te kunnen omgaan met conflicten en actie te kunnen ondernemen. De doelstellingen van deze handleiding zijn het aanmoedigen van op solidariteit gebaseerde activiteiten en de organisatie van evenementen in de gemeenschap. Beide zijn van belang voor de ontwikkeling van vaardigheden die in verband staan met mensenrechteneducatie; zij zijn op zich ook middelen bij het streven naar de ontwikkeling van een positieve mensenrechtencultuur. Jongeren kunnen zelf een onmiddellijk verschil maken in de wereld rondom hen. Dit is een belangrijk thema geworden in de handleiding. We hebben ook een apart deel opgenomen over het ondernemen van actie (Hoofdstuk 3), dat een aantal simpele ideeën geeft voor activiteiten over mensenrechten.

In aanvulling op deze sectie werd ook elke activiteit uit Hoofdstuk 2 ontworpen met het oog op het helpen ontwikkelen van enkele sleutelvaardigheden om acties te organiseren en uit te voeren in de eigen omgeving. We hebben voor een pluralistische en een 'al-doende-leert-men'-benadering gekozen, in lijn met bijvoorbeeld de Education for Democratic Citizenship (EDC)-projectaanbevelingen van de Raad van Europa. Mensenrechteneducatie wordt hier voorgesteld als een dagelijkse praktijk die zou moeten gebaseerd zijn op ervaringsleren en op leren-door-te-doen met als doel het aanwakkeren van vaardigheden en initiatieven in een voortdurend en veranderend proces.

Volgende aanbevelingen voor een educatief beleid zijn ontleend aan het pakket “*Education for democratic citizenship: a lifelong learning perspective*” en zijn bedoeld om dit spontane veranderingsproces te ondersteunen:

- betrek vormingswerkersrechtstreeks in de ontwikkeling, opvolging, uitvoering en evaluatie van hun eigen educatieve vernieuwingen;
- moediging het oplossen van concrete sociale problemen aan, gebruikmakend van de knowhow en ervaring van praktijkmensen die reflecteren;
- moedig educatieve veranderingen 'van onder af' aan;
- streef naar een grotere autonomie van educatoren zodat zij specifieke actievormen en vormen van betrokkenheid van de lokale gemeenschap, het middenveld en de sociale partners kunnen uitwerken;
- moediging netwerken, gemeenschappelijke projecten en activiteiten aan, evenals communicatie tussen vormingswerkers en beleidsmensen.

Internationale steun voor mensenrechteneducatie

De Raad van Europa

Voor de lidstaten van de Raad van Europa zijn mensenrechten meer dan als veronderstellingen bedoeld: mensenrechten maken deel uit van hun juridisch bestel en zouden integraal moeten deel uitmaken van de opvoeding van jongeren. De Europese staten hebben in grote mate bijgedragen aan de belangrijkste proclamatie van mensenrechten in de 20^e eeuw, namelijk de Universele Verklaring voor de Rechten van de Mens (UVRM), die door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties werd aangenomen op 10 december 1948. Het Europese Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM) dat bindend is voor alle lidstaten van de Raad van Europa is geïnspireerd op de UVRM en werd twee jaar later aangenomen.

De Aanbeveling R(85)7 aande lidstaten van de Raad van Europa (aangenomen door de Raad van Ministers op 14 mei 1985) heeft te maken met lesgeven en leren over mensenrechten in scholen. Dit document benadrukt dat alle jongeren over mensenrechten moeten leren, als deel van hun voorbereiding op een leven in een pluralistische democratie. Deze benadering wordt langzamerhand geïncorporeerd in de verschillende Europese landen en instellingen.

In de Europese Unie werd op een vergadering van de Europese Raad in december 1997 aanbevolen dat alle staten zouden werken aan:

- het versterken van de rol van het maatschappelijk middenveld bij de bevordering en bescherming van mensenrechten;
- de promotie van activiteiten op het terrein en ontwikkelen van technische bijstand in het domein van de mensenrechten;
- het versterken van trainings- en educatieve programma's over mensenrechten.

“De menselijke geschiedenis wordt meer en meer een race tussen educatie en catastrofe”.

H.G. Wells

Jeugdbeleid

In april 1998 vergaderden de Europese Ministers in Boekarest, waar ze een akkoord sloten over de doelstellingen van het jeugdbeleid van de Raad van Europa³:

- het aanmoedigen van het verenigingsleven en alle andere actievormen die democratie en pluralisme belichamen en alle jongeren aanmoedigen om volop aan het gemeenschapsleven deel te nemen;
- het aanpassen van bestaande soorten samenwerkingsverbanden aan sociale veranderingen en aan andere soorten jeugdorganisaties die tot op heden ondervetegenwoordigd waren, naast het verder ontwikkelen van het concept van actieve deelname door jongeren;
- het optimaal gebruik maken van de waardevolle bijdrage die jongeren kunnen leveren als actieve, verantwoordelijke burgers;
- het opzetten van educatieve burgerschapsprojecten die het mogelijk zouden maken om jongeren sneller en efficiënter te laten deelnemen aan het gemeenschapsleven, met respect voor verschillen;
- het inzetten van een samenhangend, intersectorieel en geïntegreerd jeugdbeleid van plaatselijk tot op Europees niveau, en dit gebaseerd op de principes van het EVRM en het Europees Sociaal Handvest.

Verenigde Naties

In december 1994 verklaarde de Algemene Vergadering van de VN de periode 1995-2004 tot Decennium voor Mensenrechteneducatie. Dit volgde uit de Aanbeveling van de Mensenrechtenconferentie van 1993 te Wenen. Deze had gesteld dat mensenrechteneducatie, training en publieke informatie essentieel zijn bij de promotie en het bewerkstelligen van stabiele en harmonieuze samenlevingen, en voor het bevorderen van wederzijds begrip, verdraagzaamheid en vrede. De conferentie had staten aanbevolen om “te streven naar het uitbannen van analfabetisme en educatie zó te organiseren dat het zou leiden naar de volledige ontwikkeling van de menselijke persoonlijkheid en de versterking van het respect voor mensenrechten en fundamentele vrijheden”. Het riep alle staten en instellingen op om mensenrechten, humanitair recht, democratie en de rechtsstaat als onderwerpen op de curricula te zetten van alle educatieve instellingen in formele en niet-formele contexten. Het VN Decennium heeft deze uitdaging aangenomen.

UNESCO

Een ander belangrijk gebied is het in toenemende mate multiculturele en pluri-religieuze karakter van moderne samenlevingen. Het belang van het leren samenleven, binnen en tussen verschillende gemeenschappen, ligt aan de basis van educatie. Een rapport van UNESCO uit 1996 over educatie in de eenentwintigste eeuw omschreef dit als een noodzakelijk utopia⁴. Mensenrechten staan centraal in dit rapport, bijvoorbeeld door de mogelijkheid te bemiddelen bij conflict en om gemeenschappelijke perspectieven te kunnen vinden bij het analyseren van problemen en het uitzetten van toekomstige lijnen. Bemiddeling voor geweldloze verandering is van fundamenteel belang en dringende noodzakelijk zowel binnen als tussen gemeenschappen. Het zou een centrale rol moeten krijgen in educatieve inspanningen.